

משרד הכלכלה
מחקר וכלכלה

שילוב צעירים עם מוגבלות בשירות אזרחי לאומי סיכום מחקר מלווה

מיכל אלפסי – הנלי¹

¹ גב' מיכל אלפסי – הנלי, חוקרת ומנהלת תחום מחקר נכויות במינהל מחקר וכלכלה

מטרות

מטרתו של דף מידע זה הינה לסכם את ממצאי המחקר המלווה שערך מינהל מחקר וכלכלה בנושא שילוב צעירים עם מוגבלות במערך השירות אזרחי – לאומי. במסגרת מחקר זה, רואיינו המתנדבים בתחילת שנת השירות שלהם ועד שנה לאחר שחרורם, במטרה לעמוד על מאפייניהם, מניעיהם לשירות, שביעות רצונם מהשירות והשלכות השירות על הערכתם העצמית, שילובם בתעסוקה ושילובם בחברה.

מערך המחקר מקור הנתונים

הניתוח בהמשך מתבסס על נתוני המחקר שערך מינהל מחקר וכלכלה ומתייחס לשתי נקודות זמן: T1 ממצאי ראיונות בקרב 198 מתנדבים שהיו בתחילת-אמצע שנת השירות שלהם. T2 ממצאי ראיונות בקרב 126 מתנדבים (מתוך 198) בוגרי השירות שעברה עד שנה משחרורם מהשירות.

אוכלוסיית המחקר

צעירים עם מוגבלות בגיל 18-21 אשר שולבו בשירות אזרחי לאומי. כאמור, בסה"כ רואיינו בחלקו הראשון של המחקר 198 מתנדבים ובשלב השני, כשנה לאחר השירות, רואיינו 126 מתוך אותם 198.

כלי המחקר ואיסוף הנתונים

בשל מאפייניה הייחודיים של אוכלוסיית המחקר (אנשים עם מוגבלות, חלקם בעלי מוגבלויות שכליות), שאלון המחקר עבר הנגשה מיוחדת ע"י מרפאה בעיסוק, זאת על מנת להתאימו לאוכלוסיית היעד. כמו כן, הראיונות בוצעו פנים-אל-פנים על ידי מראיינים שעברו הכשרה לנושא זה. בשלב הראשון של המחקר, הראיונות בוצעו במקומות השירות ובשלב השני של המחקר, כשנה לאחר השחרור, הראיונות בוצעו בבתיים של בוגרי השירות, בתיאום עמם מראש.

למושג התנדבות קיימות הגדרות רבות, חלקן מתייחסות גם למתנדבים המקבלים תמורה כלשהי בעבור לאומי, כגון מתנדבים במסגרת של שירות אזרחי.

הגדרות "מסורתיות" יותר של המושג התנדבות, כדוגמת הגדרתו של ואן-טיל (Van Til, 1998) מתייחסות להתנדבות כ"פעולה מסייעת של יחיד, שנתפסת כבעלת ערך על ידו, ושאינה מכוונת באופן ישיר לרווח כספי ואינה נכפית על ידי אחרים או מחוייבת. כך, במובן הרחב ביותר, התנדבות היא כל פעילות עזרה לא כפויה שעוסקים בה שלא על מנת להשיג, בראש ובראשונה, רווח כספי ואינה נכפית או מחוייבת על פי חוק". בניגוד לכך, הגדרות רחבות יותר של התנדבות מכילות גם התנדבות הנעשית מתוך רמה מסויימת של כפייה (למשל, פרויקט "מחוייבות אישית" בתיכונים), עם תמורה כלכלית כלשהי (למשל, מלגה או החזר הוצאות) או עם מוטבים הקרובים יותר למתנדב (למשל, קהילתו הקרובה) (חסקי - לוונטל, 2005). הגדרות מסוג זה תואמות יותר למאפייני ההתנדבות במסגרת של שירות אזרחי לאומי.

להתנדבות ישנם מניעים רבים ומגוונים, כאשר ככלל, ניתן לחלקם לשלוש קבוצות עיקריות: מניעים אלטרואיסטיים (המכוונים בראש ובראשונה למען הזולת); מניעים אגואיסטיים-אישיים (למשל, הרצון לקדם קריירה); מניעים חברתיים (למשל, הרצון לפגוש אנשים אחרים) (חסקי לוונטל, 2005).

הספרות מלמדת על מגוון תועלות ויתרונות שיש להתנדבות בשירות אזרחי לאומי. כך למשל, הספרות מלמדת כי צעירים ונערים אשר מתנדבים בשלבי חייהם המוקדמים עשויים לשפר את סיכוייהם להשתלב בשוק העבודה האזרחי. זאת, בשל העובדה שצעירים אלו נחשפים למגוון אפשרויות תעסוקה וחלון ההזדמנויות שלהם רחב יותר משל עמיתיהם אשר לא פנו לפעילות זו. במילים אחרות, להתנדבות ישנו פוטנציאל להרחיב את בסיס האפשרויות וההזדמנויות לבחירת מסלול מקצועי או מסלול לימודים גבוהים (אבו – אחמד, 2010). הדבר הינו בעל חשיבות מכרעת עבור אנשים עם מוגבלות בכלל וצעירים בפרט, אשר סובלים משיעורי תעסוקה נמוכים ומקשיים מרובים בשילוב בתעסוקה (מינהל מחקר וכלכלה, 2012).

אכן, במחקר הכלכלי שערכה חברת "עדליא" (2012) נמצא כי מעל ל-60% מהצעירים עם המוגבלות בוגרי השירות האזרחי לאומי עובדים כיום. מדובר בשיעור תעסוקה גבוה משמעותית מאשר השיעור בקרב כלל הצעירים עם המוגבלות בגיל 20 – 24, אשר עומד על כ-42%. במחקר זה נמצא כי הן בקבוצת הגיל 20 – 24 והן בקבוצת הגיל 25 – 29, שיעור התעסוקה של צעירים וצעירות עם מוגבלות אשר התנדבו לשירות האזרחי היה גבוה יותר מאשר בקרב קבוצת הביקורת, שהורכבה מצעירים וצעירות עם מוגבלות בעלי מאפיינים דומים, אשר לא התנדבו לשירות.

עוד נמצא כי צעירים המתנדבים לשירות אזרחי – לאומי מפתחים את ההון האנושי שלהם (זאת בעקבות הלמידה המתרחשת במהלך השירות), רוכשים הו חברתי מגשר, מפתחים את האינטליגנציה החברתית והרגשית, משפרים את תפיסת המסוגלות העצמית והביטחון העצמי שלהם, רוכשים כישורים ומיומנויות תעסוקתיות, מרחיבים את המעגל החברתי, מעצבים עמדות חברתיות ואזרחיות ומפתחים תחושת שייכות, מפתחים זהות עצמאית; מפתחים חוש נדיבות ונתינה וכאמור, משפרים היכולת העתידית להשתלב בשוק העבודה (Gal, 2001; גל, אמית, פליישר ושטרייכמן, 2003).

באשר לשיפור תפיסת המסוגלות העצמית, הספרות מלמדת כי אנשים עם מוגבלות ובייחוד תלמידים, סובלים מתחושת מסוגלות עצמית נמוכה, דבר אשר משליך על תפקודם בשוק העבודה, הן בהיבט של בחירת מקצוע והן ביחס להגדרת שאיפות תעסוקתיות ומימושן. על כן, ההמלצה הגורפת לשיפור המצב התעסוקתי של צעירים עם מוגבלות היא סביב יצירת סביבות שמסירות חסמים שקשורים לעולם העבודה, מספקות תמיכה ומשפרות את תפיסת המסוגלות העצמית (Lent, Ashley Morison & Ezefor, 2014). אין ספק כי השירות אזרחי לאומי מהווה סביבה המדמה את שוק העבודה (כך ע"פ הגדרתו), תוך התאמה מיוחדת לאוכלוסיית הצעירים עם המוגבלות ואנו נראה בהמשך את ההשפעה החיובית של כך על תפיסת המסוגלות העצמית של צעירים אלו.

השירות האזרחי לאומי בישראל

רעיון השירות הלאומי (**National Service**) הלך ותפס מקום נרחב במדינות רבות במהלך המאה ה-20, כאשר הרעיון העומד בבסיסו הנו שילוב צעירים התורמים מזמנם למען הקהילה, החברה והמדינה, באמצעות שירות התנדבותי במגוון רחב של תחומים. כיום מופעלות תוכניות לשירות אזרחי – לאומי במדינות רבות, ביניהן ארצות הברית ; מדינות האיחוד האירופי וישראל.

השירות הלאומי בישראל התפתח ועבר מספר שלבים :

- משנת 1953 חלה חובת שירות לאומי על-פי חוק, לנשים הפטורות משירות צבאי מטעמי דת. חוק זה לא הופעל מעולם בשל התנגדותן הנחרצת של המפלגות הדתיות.
- עם זאת, במהלך שנות ה-60 החלה מסורת של שירות לאומי לנשים דתיות.
- בשנת 1977 תוקן חוק ביטוח לאומי והשווה מעמדן של מתנדבות השירות הלאומי למעמדם של חיילים בשירות סדיר. כיום מעמדם וזכויותיהם של המשרתים בשירות אזרחי מקבילים לזכויותיהם של חיילים משוחררים.
- רעיון השירות הלאומי לבנות דתיות תפס תאוצה ומספר המשתתפות הלך וגדל במהלך שנות ה-80.
- בעקבות העלייה החדה בשיעור האוכלוסיות שאינן משרתות בצה"ל, החל לחץ ציבורי אשר העלה לסדר היום את האפשרות לגייס לשירות לאומי-אזרחי נשים וגברים מאוכלוסיות שונות שכיום מקבלים פטור משירות צבאי מסיבות שונות ולא רק מטעמים דתיים.
- דרישה זו התממשה בשנת 2007 לאחר שהממשלה אימצה את המלצות "ועדת עבריי" לפתיחת השירות לחרדים, לערבים ולצעירים נוספים הפטורים מגיוס לצבא על רקע אי התאמה.
- לשם כך, הציעה הוועדה לפעול להקמת מסגרת ממשלתית לטיפול בשירות הלאומי והאזרחי בישראל, במטרה להסדיר את השירות הלאומי הקיים ובכך להרחיב את מסגרות השירות על מנת שתוכלנה להכיל בתוכן צעירים מקבוצות אוכלוסייה שאינן משרתות דרך קבע ואשר יצטרפו מטעמים לאומיים או אזרחיים, איש כבחירת ליבו. לפי המלצות אלה יוקם מסלול השירות האזרחי לבחורי ישיבות בהתאם ל"חוק טל" ותונח התשתית להקמת "מנהלת השירות האזרחי לאומי", שתפעל ע"פ החלטת הממשלה עבור "בנים ובנות הפטורים משירות ביטחון או שאינם נקראים לשירות ביטחון".
- בחודש ינואר 2008 החלה לפעול במשרד ראש-הממשלה, מינהלת השירות האזרחי. המינהלת הוקמה מתוקף חוק טל (אך עדיין ללא "החוק לשירות לאומי" שטרם הוגש לאישור הכנסת). תפקידיה של המנהלת הנם לקלוט, לגייס ולהפעיל מתנדבים מאוכלוסיות שונות לשירות אזרחי-לאומי, לרבות

חרדים וערבים. מינהלת השירות האזרחי כגוף מינהלי מבצעת את גיוס המתנדבים השונים באמצעות עמותות מוכרות לשם כך. כיום המינהלת יושבת במשרד המדע והטכנולוגיה.

- פרויקט "משלבים" הוקם בשנת 2001, במטרה להקים מערך משולב של שירות לאומי עבור צעירים עם מוגבלות, כך שכל צעיר עם מוגבלות יהיה זכאי להשתלב ככל צעיר אחר במסלול השירות הלאומי על-מנת לתרום למדינה ולחברה. התוכנית נועדה להוות עבור הצעיר גשר לעולם העבודה והחברה הכללית.³
- הפרוייקט מופעל בשיתוף עם משרדי ממשלה, קרנות ועמותות ומציע מערך תמיכה נרחב בצעיר עם המוגבלות, הכולל מערך תמיכה משפחתי; איש קשר במקומות השירות; רכזת שירות לאומי; יועצים, מטפלים ואנשי קשר; עובדי רווחה בקהילה וקישור למוסדות רלוונטיים בקהילה.

³ יצויין כי ישנן עוד 5 עמותות מפעילות במסגרת מינהלת השירות האזרחי לאומי אשר מפעילות מתנדבים עם מוגבלות, אך רובן בהיקפים מצומצמים יותר מאשר עמותת "גוונים", זאת למעט עמותת "התנדבות". ממצאי מחקר זה מתייחסים למתנדבים שבמסגר תוכנית "מלשבים".

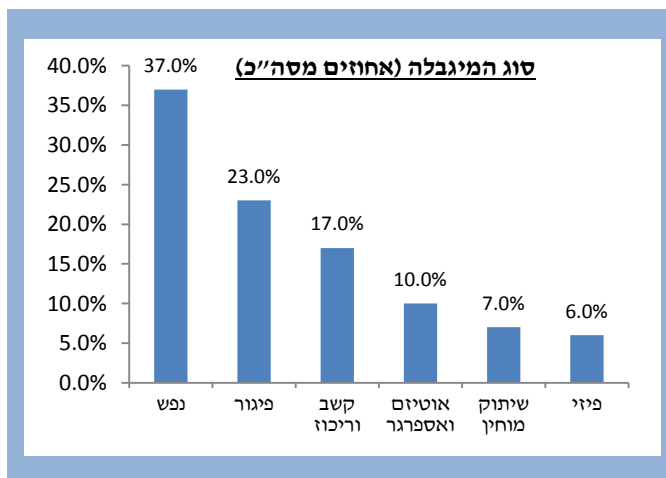
תקציר ממצאי שלב א' של המחקר – ראיונות בתחילת שנת השירות

בחלק זה של דף המידע נציג בקצרה את הממצאים מחלקו הראשון של המחקר, אשר במסגרתו רואיינו המתנדבים בתחילת ובאמצע שנת ההתנדבות במסגרת השירות הלאומי – אזרחי.

בשלב זה של המחקר רואיינו 198 מתנדבים מתוך רשימה של 291 (כלומר, 68%) בשנת ההתנדבות 2009-2010 (תש"ע).

לדו"ח המלא המפרט את כל ממצאי השלב הראשון של המחקר (T1) ראה: <http://www.moital.gov.il/NR/rdonlyres/83B336D7-1A38-46A9-B433-2409325630CF/0/X11649.pdf>

מאפיינים סוציו דמוגרפיים

- 37% מהמתנדבים הינם בעלי לקות נפשית, 23% בעלי לקות שכלית התפתחותית, 17% סובלים מבעיות קשב וריכוז, 10% סובלים מאוטיזם, לרבות אספרגר, 6% משיתוק מוחין ועוד 6% בעלי לקות פיזית.

- גילם של המתנדבים עם המוגבלות נע בין 18 ל 21, כאשר הגיל הממוצע עמד על 20.

- 61% מהמתנדבים הינם בנים והיתר (39%) בנות.

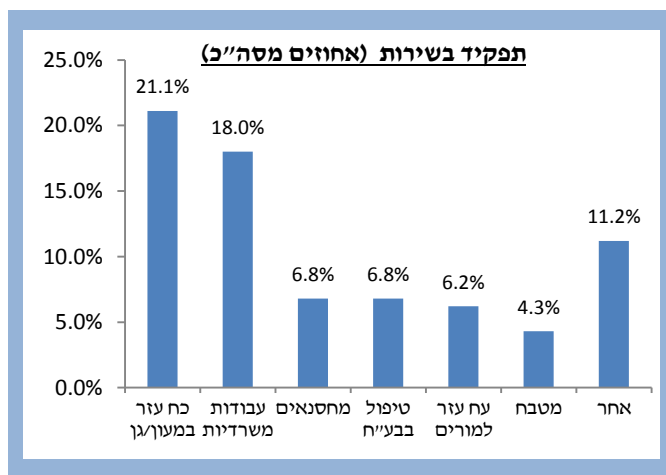
- כ – 83% מהמתנדבים נולדו בארץ והיתר (17%) עולים חדשים.

- 56% מהמתנדבים הגדירו עצמם כחילוניים, 17% מסורתיים, 26% דתיים ורק 1% חרדים.

- ממוצע שנות הלימוד של המתנדבים עמד על 11.6 שנים, כאשר ל -9% עד 9 שני"ל, ל -11% בין 10 ל 11 שני"ל, ל -66% 12 שני"ל ול -14% בין 13 ל -15 שני"ל (חינוך מיוחד).

- 33% מהמתנדבים בעלי תעודת בגרות מלאה, 49% בעלי תעודת בגרות לא מלאה ועוד כ -18% בעלי תעודת גמר של תיכון מקצועי.

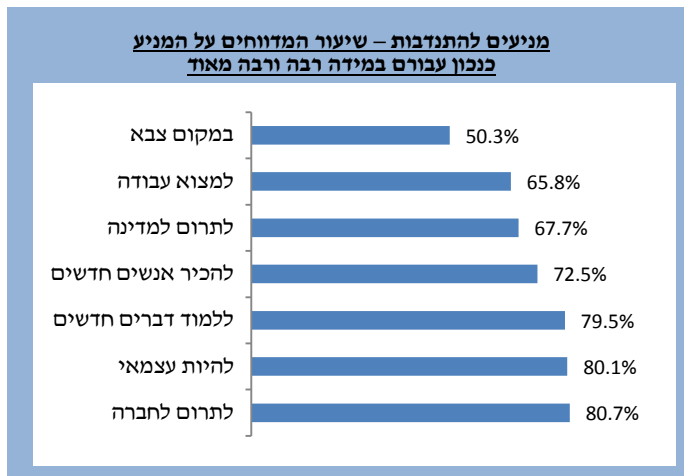
אפיון עבודת השירות

- בעת השירות עסקו המתנדבים במגוון תפקידים – 21.1% עבדו ככח עזר במעורבות; 18% בעבודת במשרדיות; כ -7% עבדו במחסנאות; עוד כ -7% עסקו בטיפול בבעלי חיים; כ -6% שימשו כח עזר למורים בבתי ספר; כ -4% עבדו במטבחים ועוד.

- כ -60% מהמתנדבים נמצאים במקום 5-6 פעמים בשבוע ולמשך 7 שעות ביום ומעלה.

מניעים לשירות

- כ – 81% מהצעירים עם המוגבלות דיווחו כי רצו להתנדב לשירות האזרחי לאומי בכדי לתרום לחברה ולעזור לזולת; כ – 80% כי ראו בכך הזדמנות להיות עצמאים; 79.5% כדי ללמוד דברים חדשים; 72.5% כדי להכיר אנשים חדשים; 67.7% כיד לתרום למדינה; 65.8% כדי למצוא עבודה לאחר מכן ו – 50.3% ראו בכך כחלופה לשירות צבאי שנמנע מהם.

- כאשר נתבקשו לשאול מה היה מהניע העיקרי, 19.6% בחרו במניע "לתרום לחברה ולעזור לזולת"; 16.5% בחרו במניע "לתרום לדינה"; 13.3% בחרו במניעים " במקום צבא" ו – "הזדמנות להכיר אנשים אחרים" ו – 10.1% בחרו במניע "כדי למצוא עבודה אחרי כן".

מסלול שירות

- במעבר מתחילת השירות לאמצע השירות⁴ ניתן לראות מגמה של שיפור בתחושת המסוגלות העצמית ובסה"כ בממוצע חלה עליה של 10% - מ – 3 נקודות בממוצע בתחילת השירות ל – 3.3 נקודות בממוצע באמצע השירות.

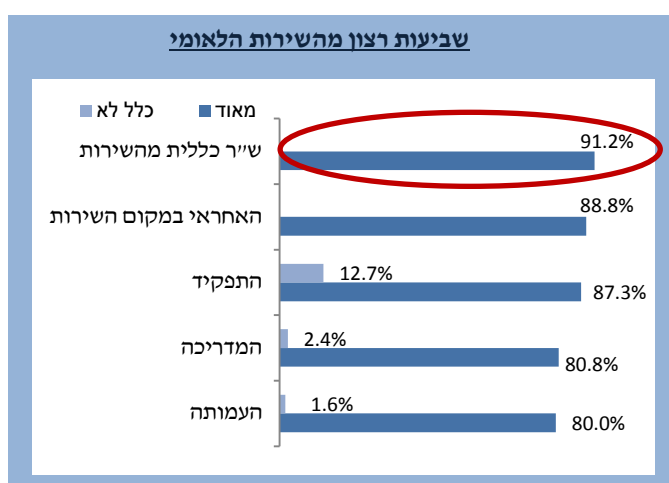
⁴ כפי שמפורט בדו"ח המלא, הליך איסוף הנתונים נמשך מספר חודשים (בשל קיומם של ראיונות פרונטליים והצורך לתאם את הראיונות עם המדריכה של המתנדב ובהתאם לליווי במקום השירות), כך שחלק מהמרוואיינים רואיינו בתחילת שנת השירות וחלקם באמצע.

ממצאים עיקריים משלב ב' של המחקר – עד שנה מתום השירות

בחלק זה של דף המידע נציג ממצאים משלב ב' של המחקר, אשר במסגרתו רואיינו המתנדבים עד שנה מתום שירותם במערך השירות אזרחי – לאומי.

במסגרת שלב זה של המחקר, רואיינו 126 בוגרים מתוך 198 מתנדבים שרואיינו בשלב א'. הראיונות בוצעו במהלך נובמבר-דצמבר 2011, בבתיים של הבוגרים ובתיאום מראש עמם. הממצאים יתייחסו לשביעות רצון ממגוון הביטים בשירות, תפיסת הבוגרים את תרומת השירות, סיוע וליווי לאחר השירות ושילוב בעבודה.

שביעות רצון מהשירות

- הבוגרים דיווחו על מידה גבוהה מאוד של שביעות רצון מהיבטים שונים של השירות. כך למשל, 80% דיווחו על שביעות רצון במידה רבה ורבה מאוד מהעמותה דרכה עשו את השירות, לעומת 1.6% שאמרו שכלל א היו שבעי רצון. עוד 18.4% דיווחו על שביעות רצון במידה בינונית. כ – 81% דיווחו על מידה רבה ורבה מאוד של שביעות רצון מהמדריכה ושיעור של כ – 87% דיווחו על שביעות רצון גבוה מאוד מהתפקיד בשירות.

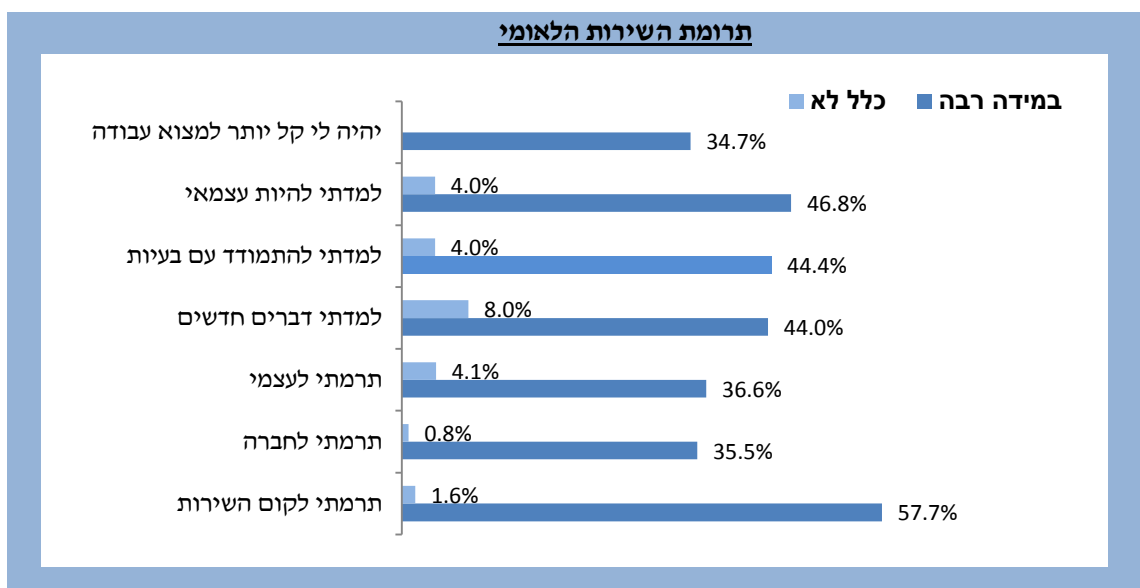
- בסה"כ, כ – 91% מהבוגרים דיווחו על מידה רבה ורבה מאוד של שביעות רצון כללית מהשירות.

תכולת השירות

- בכדי לבחון את תפיסת הבוגרים א תרומת השירות להיבטים שונים בחייהם, הם התבקשו לציין לגבי שורת היגדים, עד כמה ההיגד נכון עבורם, על סולם מ 1 (בכלל לא) עד 4 (הרבה)⁵. ממצאי הסקר מלמדים על תרומה משמעותית של השירות לבוגרים, החל ברמה האישית פסיכולוגית וכלה ברמה החברתית והפרקטית בכל הקשור להגברת הסיכויים להשתלב בשוק העבודה.
- כ – 60% הסכימו במידה רבה עם ההיגד לפיו במהלך שירותם הם תרמו למקום בו עשו את השירות ועוד 35.5% הסכימו במידה רבה ורבה מאוד עם ההיגד לפיו בשירותם הם תרמו לחברה ולקהילה.
- כ – 37% דיווחו כי בשירות שלהם תרמו לעצמם ועוד 44% דיווחו כי למדו דברים חדשים (הביעו הסכמה במידה רבה ורבה מאוד עם ההיגדים אלו).
- כ – 44% דיווחו כי בזכות השירות למדו להתמודד עם בעיות ועוד 47% למדו להיות עצמאים.

⁵ הקראת ההיגדים נעשתה בשיטה גרפית מיוחדת. להרחבה, ראה נספח 1 – שאלון הסקר.

- כ – 35% הסכימו במידה רבה ורבה מאוד עם ההיגד לפיו בזכות השירות, יהיה להם קל יותר למצוא עבודה.

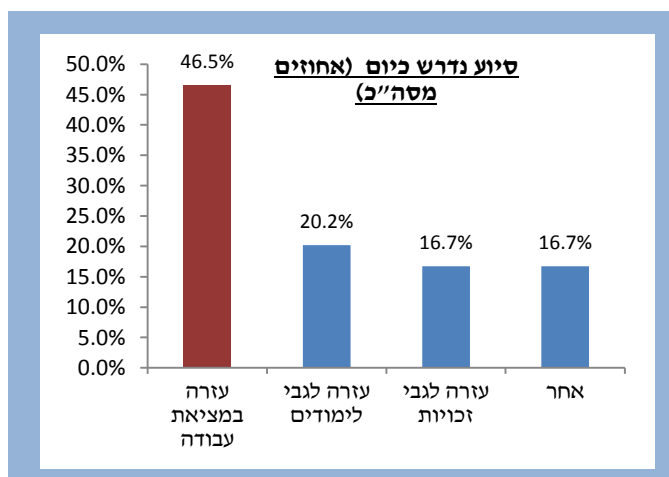

- שאלנו את הבוגרים "מה היה הדבר העיקרי שקיבלת מזה שעשית שירות לאומי?" ונמצא כי כ – 30% דיווחו כי רכשו נסיון, כ – 28% דיווחו כי התפתחו מבחינה אישית, כ – 14% קיבלו נסיון בעבודה, כ – 9% דיווחו כי הכירו אנשים חדשים ועוד 8% דיווחו כי למדו מקצוע.
- כאשר נשאלו הבוגרים "מה הדבר השני שקיבלת מזה שעשית שירות לאומי?", כ – 40% דיווחו כי למדו להיות עצמאים, 19% דיווחו כי הכירו אנשים חדשים וכ – 9% דיווחו על רכישת נסיון בעבודה.
- כ – 91% מהבוגרים דיווחו כי היו ממליצים לחבריהם להתנדב לשירות לאומי. להלן מגוון סיבות, כפי שתיארו אותן המרואיינים:

- ✓ א. עוסק בגינון: "לפתח לאומי, לצסוק במשהו וצס לקבל זכויות"
- ✓ מ. מוכר בחנות: "זה תורט ומפתח וצס נותן תחושת סיפוק"
- ✓ ג. עובד עם בע"ח: "השירות הלאומי מאפשר לאי עושה אותו להחזיר חוב לאומי ולאזרחיה"
- ✓ מ. אורזנית: "צס להכיר אנשים חדשים וצס לצבור בשכר. זה כ"ף להיות עצמאית"
- ✓ א. עובד במשרד: "אט לא משרתי בצבא, צריק לפתח דרך שירות לאומי ולא להשתמש"
- ✓ ר. מוקדן: "שירות לאומי מקנה יכולת התמודדות צט כחדיט נפשיים בסביבה בטוחה ומכ"ן אותק להתמודדות בחייט כמו מצ"את צבורה, לימודים וקשרים חברתיים במקום הצבורה"
- ✓ ל. מחסנאי: "נותן בטחון עצמי, אחריות, מוסר צבורה, שי"לב במערכת צט צובדיט"
- ✓ נ. שנה שניה בשירות: "השירות הלאומי מא"ץ אנשים לצצאת מהבית ולפתח לחברה, לאומי ולאצמט. זה מאפשר לימודים ושיור המודעות הצצמית".

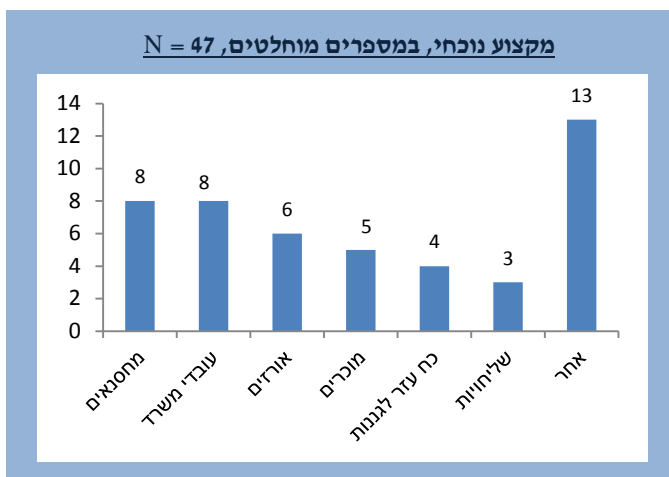
סיוע וליווי לאחר השירות

- כ – 45% מהבוגרים דיווחו כי לאחר סיום ההתנדבות, קיבלו סיוע מהמדריכה או מגורם כלשהו בעמותה שדרכה עשו את ההתנדבות.
- עיקר העזרה היתה בנושא של מיצוי זכויות בעקבות השירות הלאומי (39.5%) וסיוע במציאת עבודה (30.2%). רק 2.3% דיווחו כי קיבלו סיוע בהקשר של לימודים.
- כאשר נשאלו עד כמה הועילה העזרה שקיבלו במציאת עבודה, כ – 42% דיווחו כי הדבר עזר מאוד, כ – 33% דיווחו כי עזר קצת והיתר (25%) דיווחו כי הדבר לא עזר או כלל לא עזר.

- הבוגרים ציינו מה סוג העזרה שהיו מעוניינים לקבל כעת – 46.5% מעוניינים במידע ועזרה לגבי עבודה, 20.2% מעוניינים במידע לגבי לימודים ועוד כ – 17% מעוניינים בעזרה בתחום מיצוי זכויות בעקבות השירות.

צמודה בשכר

- שיעור המתנדבים אשר עבדו בשכר עד שנה מנה מהשחרור מהשירות האזרחי – לאומי עומד על 41.5%⁶.
- שיעור זה דומה למוצע בקרב צעירים עם מוגבלות בגיל 20-24 בכלל האוכלוסיה, אשר עמד בשנת 2011 על 42%, כפי שעולה מהסקר החברתי של הלמ"ס.
- בחינת המקצוע הנוכחי של הבוגרים שעובדים כיום בשכר מעלה כי רובם עוסקים במשלחי יד בלתי מקצועיים או

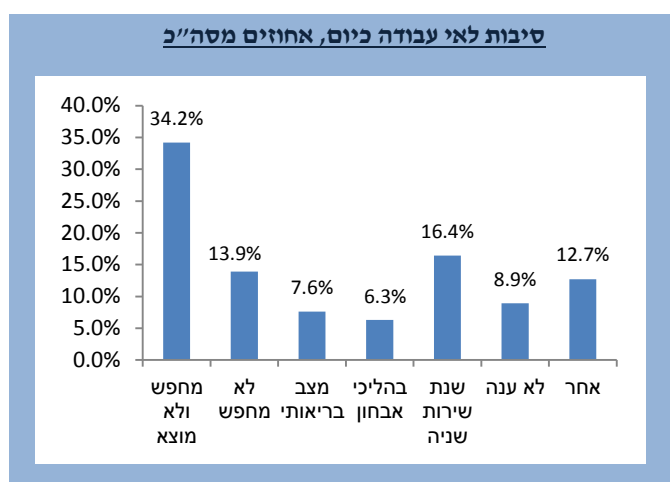
מקצועיים למחצה. כך למשל, 8 הינם מחסנאים, 8 עובדי משרד ו – 6 אורזים. 13 משוייכים לקטגוריה "אחר", הכוללת עבודה ע בעלי חיים, מכונאות ועוד.

- לפחות 7 מתוך מקומות העבודה שבהם עובדים הבוגרים הינם מסגרת כלשהי של תעסוקה מוגנת או מע"ש (כגון מפעל שק"ל לנרות, מפעל מאורגן "אופק", מפעל שיקום לעיוורים ועמותת "שכולו טוב").
- קרוב ל – 50% מצאו את העבודה באמצעות גורם מקצועי כלשהו, כגון עובדי השמה, עובדי הוסטל, עמותות וכן הלאה. כ – 33% מצאו את העבודה באמצעות סיוע של בני משפחה וחברים ועוד כ – 13% באמצעות סיוע של המדריכה מהשירות האזרחי לאומי. רק כ – 4% דיווחו כי מצאו את העבודה בכוחות עצמם.

⁶ בניכוי אוכלוסיה לא רלוונטית, כגון מתנדבים שהמשיכו לשנת שירות שניה.

- כ- 64% מהבוגרים דיווחו כי משתכרים שכר מינימום ומעלה (באותה עת, שכר המינימום לשעה עמד על 22.04 ₪). כ – 17% דיווחו כי משתכרים 17-21 ₪ ועוד כ – 22% דיווחו כי משתכרים 7-16 ₪ לשעה.
- סביר להניח כי אלו המדווחים על שכר נמוך במיוחד עובדים במסגרות מוגנות והיתר (17%) ככל הנראה עברו אבחון להתאמת שכר מינימום. אכן, כאשר נשאלו מפורשות האם עברו אבחון שכזה, כ – 17% השיבו בחיוב.
- כ – 80% מהבוגרים שעובדים כיום בשכר מגיעים את מקום העבודה 5-6 ימים בשבוע ורק 225 עובדים 1-4 ימים בשבוע.
- בקרב כ – 70% יום העבודה נמשך בין 6 ל 8 שעות.
- 83% דיווחו כי קל להם יותר לעבוד "בזכות זה שעשו שירות לאומי".

לא עובדים כיום

- כ – 34% דיווחו כי אינם עובדים משום שלא מצליחים למצוא עבודה, אע"פ שמחפשים באופן פעיל. כ – 14% דיווחו כי אינם עובדים משום שאינם מחפשים עבודה ועוד 7.6% דיווחו כי אינם עובדים בשל מצבם הבריאותי. כ – 6% דיווחו כי אינם עובדים משום שמצויים בהליכי אבחון או בהמתנה לתוצאות אבחון מקצועי. כאמור, כ – 16% אינם עובדים משום שהם מצויים בשנת השירות השנייה.⁷

הבוגרים מסכרים...

- שאלנו את המרואיינים מה היו רוצים לומר לאדם שאחראי על השירות הלאומי, במידה והיו פוגשים אותו. נתקלנו בתשובות מעניינות, מרגשות ואף פרקטיות בלא מעט מקרים. להלן מקבץ תשובות מעניינות:
- ד. לא עובדת כעת: "תודה שנתת לי הזדמנות להוכיח את עצמי שאני כן מסוגלת לעשות עבודה ולתרום את חלקי"
- א. עבודות משרדיות: "הייתי מצדיע לו שכל הכבוד לו על מה שהוא עושה"
- ר. עובדת בתחום החשמל במרכז שיקום: "השירות הלאומי הוא טוב. ההתחלה היתה מצוינת, אבל בסוף השירות ניתקו כל קשרי לא נתנו עזרה ולא נתנו הדרכה או השאירו טלפון לאביי הזכויות מאיפה מקבלים את המצנף וכו' וזה לא בסדר בכלל"
- ע. מחסנאי: "תודה רבה!"

⁷ אופציה זו פתוחה בפני מעטים בלבד. בקרוב המקרים, שנת השירות נמשכת שנה אחת בלבד.

- ו. כח עזר ושליחויות: "הייתי מבקש לאמר לו שאני מודה לו על ההזמנות שניתנה לי לצעות שירות לאומי וכתוצאה מכך להמשיך לעבוד כיום באותו מקום"
- א. מחסנאי: "שידאכ אתצסוקה אחרי השירות במיאון כספי הולט, לדאוכ למקום צבודה קבוצ"
- א. עוסק בספורט: "הייתי לוחץ לו את היד ואמר לו תודה"
- ל. סייעת לגנת: "הייתי מודה לו על הזכות לצעות שירות לאומי"
- ר. לא עובד כעת: "הייתי מבקש להודות על האפשרות שניתנה לי לצעות שירות לאומי במקום להתאיים לצבא, דבר שצער לי מאוד."
- א. לא עובד כעת: "טוב שיש שירות לאומי כי זה עונה על צורך של אנשים עם צרכים מיוחדים שיש להם יכולות לא מבוטלות"
- ש. לא עובד כעת: "הייתי אומר לו שהייתי מוכן לצעות עוד שנתיים שירות לאומי על מנת לדגוף ולצמוח"
- ח. לא עובד כעת: "שאני חושב ששירות לאומי זה הדבר החשוב ביותר שאדם שיש לו פטור מהצבא שהוא לא מקפח אותו והוא יכול לצעות שירות לאומי ובציקר להכין אותו לחיים עצמאיים"
- א. לא עובד כעת: "שהוא צריך לשווק את זה יותר!"

ממצאי המחקר מציגים את התועלות הרבות שיש לשירות האזרחי – לאומי עבור צעירים עם מוגבלות, החל משיפור בתחושת המסוגלות העצמית של צעירים אלו, זאת באמצעות רצף של חוויות הצלחה, הכלה והעצמה במהלך השירות, עבור בתחושת הסיפוק על כי ניתנת להם הזדמנות לממש את רצונם העז לתרום למדינה ולהוכיח את יכולותיהם ועבור בהזדמנות הממשית שניתנת להם לצבור נסיון תעסוקתי, לפתח יכולות תעסוקתיות במגוון תחומים ולהשתלב בשוק העבודה.

הניתוח האיכותני שבוצע בנוסף לניתוח הכמותי, מחזק את הרושם העז כי השירות הלאומי נתפס בעיני הצעירים עם המוגבלות כמקפצה לעתיד טוב יותר וכדבר אשר קידם את התפתחותם האישית והמקצועית גם יחד.

כפי שראינו, עד כשנה לאחר השחרור מהשירות האזרחי – לאומי, שיעור המועסקים בשכר עמד על כ- 41.5% ועל פניו מדובר בשיעור נמוך יחסית ובכל מקרה, כזה הדומה לשיעור בכלל אוכלוסיית הצעירים עם המוגבלות בגיל זה. עם זאת, יש לזכור שני סייגים חשובים:

ראשית, אוכלוסיית המחקר אינה בהכרח מאפיינת את כלל אוכלוסיית הצעירים עם המוגבלות בגילאים אלו, היות ומדובר בקבוצה של צעירים עם מוגבלויות קשות במיוחד אשר נזקקו למעטפת הייחודית שניתנת על ידי פרויקט "משלבים" ואשר בלעדיה לא היו צולחים את השירות.

שנית, הראיונות בוצעו, כאמור, עד שנה לאחר השחרור, כאשר חלק מהמרוויינים עדיין היו בשלבים של אבחונים מקצועיים במכוני האבחון השיקומיים השונים ולפיכך הליך השילוב בעבודה בקרב אוכלוסייה זו אורך מעט יותר זמן.

לאור כל זאת, חשוב מאוד לבחון את תרומת השירות האזרחי – לאומי למידת השילוב בתעסוקה של הצעירים הללו בנקודת זמן נוספת ומאוחרת יותר, כפי שמתוכנן במערך המחקר המקורי.

רשימת מקורות

אבו – אחמד, ו. (2010). פעילות התנדבותית במדינת ישראל. מינהל מחקר וכלכלה : משרד התמ"ת.

אלפסי – הנלי, מ. מתנדבים עם מוגבלות בשירות אזרחי לאומי : פרופיל סוציו דמוגרפי ותעסוקתי של המתנדבים, מניעים לשירות ומאפייניו. <http://www.moital.gov.il/NR/rdonlyres/83B336D7-1A38-46A9-B433-2409325630CF/0/X11649.pdf>

גל, ר., אמית, ק., פליישר, נ., שטרייכמן נ. (2003). מתנדבי השירות הלאומי : מחקר אורך לבחינת מוטיבציות לשירות, עמדות חברתיות ושביעות רצון של המתנדבים מהשירות. מכון כרמל למחקרים חברתיים. <http://www.ncsforum.org.il/archives/1005>

”עדליא, יעוץ כלכלי בע”מ” (2012). ניתוח עלות – תועלת לאומית מהפעלת תוכנית שירות אזרחי לאומי. <http://www.ncsforum.org.il/archives/305>

מינהל מחקר וכלכלה (2013). המטה לשילוב אנשים עם מוגבלות בשוק העבודה - דו”ח לסיכום החמש השנים האחרונות. משרד הכלכלה. <http://www.moital.gov.il/NR/rdonlyres/4E95826A-A6A0-424C-BE67-7787F81A0A65/0/X12218.pdf>

Gal, R. (2001). *Voluntary youth work as a psycho – social process*. Paper presented at the seminar on voluntary youth work, Helsinki, Finland, May 10-11-2011.

Lent, R.W., Ashley Morrison, M., Ezeofor, Ijeoma (2014). *The career development of people with disabilities: A social cognitive perspective*. In: Strauser, D.R (Ed.). *Career Development, Employment and Disability in Rehabilitation: From Theory to Practice*. (pp. 113-124).

Van Til, J. (1988). *Mapping the third sector: Voluntarism in a change social economy*. U.S.A: The Foundation Center.

תאריך ראיון: _____

שם המראיין: _____

שם המרואיין: _____

שאלון לבוגרי שירות אזרחי

הקדמה

השירות הלאומי שעשית, זה משהו מאוד מאוד מיוחד שלא הרבה אנשים עושים. חשוב לנו, במטח לשילוב אנשים עם מוגבלות בשוק העבודה, לשמוע ממך על השירות הלאומי – למה רצית לעשות שירות לאומי, איפה שירתת, האם היה לך כיף בשירות הלאומי, האם את/ה חושב/ת שזה עזר לך בחיים ועוד כל מיני שאלות.

אנחנו שואלים את כל השאלות האלו כדי שנוכל ללמוד מתוך מה שאת/ה תספר/י לי וככה נוכל לעזור לעוד חברים שלך לעשות שירות לאומי.

אם את/ה זוכר/ת, אנחנו כבר ראינו אותך פעם כשהתחלת את השירות ועכשיו אנחנו רוצים בעצם לבדוק מה השתנה אצלך מאז השירות.

אנחנו נשב ביחד ונקרא את השאלות ואם תרגיש/י שיש משהו שאת/ה רוצה לספר לי ושלא מופיע בשאלון, אז כמובן שאת/ה יכול/ה לספר לי. באותו אופן, אם אני אשאל אותך שאלה שלא תרצה/י לענות עליה, אז כמובן שאת/ה לא חייב/ת וזה בסדר גמור אז פשוט תגיד/י לי ואנחנו נעבור לשאלה הבאה.

אם תתעייף/פי מהשאלות ותרצה/י לעשות הפסקה, למשל כדי לשתות מים או ללכת לשירותים או כל דבר אחר, אז בבקשה תגיד/י לי ואנחנו נעשה הפסקה קצרה ונחזור לראיון ברגע שתרצה/י.

יש לך שאלות נוספות שאת/ה רוצה לשאול אותי?

חלק 1 - רקע התנדבותי

1. לפני שעשית את השירות הלאומי שעליו אנחנו מדברים, האם התנדבת במקום אחר ?

1. כן (עבור לשאלה 2)

2. לא (עבור לשאלה 8)

3. לא ענה (עבור לשאלה 8)

2. מאיזה גיל/כיתה התחלת להתנדב? _____

3. כמה פעמים בשבוע היית מתנדב?

4. כמה שעות בכל פעם? (אפשר לשאול מאיזו שעה עד איזו שעה)

5. במשך כמה שנים התנדבת? (למראיינת – אם הוא מתקשה לחשב, אפשר לשאול אותו באיזה כיתות של בית הספר הוא היה כשהתנדב).

1. שנים _____

2. חודשים _____

6. עד כמה נהנית מההתנדבות?

1. בכלל לא

2. קצת

3. הרבה

4. הרבה מאוד

הערה למראיינת – מי שמתקשה יכול לעשות שימוש בסרגל המצוייר – לבקש ממנו/ה להסתכל על הקו ולסמן עם האצבע איפה הוא/היא מרגיש/ה שנמצא/ת. (1 = בכלל לא, 2 = קצת, 3 = הרבה, 4 = הרבה מאוד).

1

בכלל לא

4

הרבה מאוד

7. באיזו מידה העובדה שהתנדבת בעבר השפיעה על ההחלטה שלך להתגייס לשירות לאומי?

1. בכלל לא השפיעה

2. השפיעה קצת

3. השפיעה במידה בינונית

4. השפיעה הרבה

5. השפיעה הרבה מאוד

6. לא ענה

הערה למראיינת – מי שמתקשה יכול לעשות שימוש בסרגל המצוייר – לבקש ממנו/ה להסתכל על הקו ולסמן עם האצבע איפה הוא/היא מרגיש/ה שנמצא/ת. (1 = בכלל לא, 2 = קצת, 3 = בינוני, 4 = הרבה, 5 = הרבה מאוד).

חלק 2 - אפיון עבודת השירות ורמת ההתנסות בתפקיד

8. מהו המקום בו עשית את השירות הלאומי?

	מקום הישות		מקום השירות
11	משטרת ישראל	1	בית ספר
12	ספריה	2	מכללה
13	גן חיות/חווה אקולוגית	3	גן
14	מרכז יום	4	מעון
15	איכות הסביבה	5	מרפאות קופות חולים
16	זהירות בדרכים	6	בתי חולים
17	משרד ממשלתי (לפרט איזה)	7	לשכת רווחה
18	המוסד לביטוח לאומי	8	מועדונית
19	אחר	9	בית אבות
20	לא ענה	10	מוזיאון

1_8 פרט: _____

9. מה היה תפקידך המרכזי במקום בו הנך משרת?

- (1) כוח עזר בבית חולים
- (2) עבודות משרדיות
- (3) עוזרת למורה
- (4) עוזרת בגן ילדים או במעון
- (5) מחסנאי
- (6) טיפול בבעלי חיים
- (7) עוזר במטבח
- (8) אחר, פרטי: _____

הערה למראיינת – יש להקפיד שהתפקיד בשירות תואם למקום השירות. למשל, לא יכול להיות עוזר גן במשרד ממשלתי

10. כמה שעות ביום היית במקום שבו עשית את השירות הלאומי?

11. כמה פעמים בשבוע הלכת לשירות הלאומי?

12. האם עשית את השירות הלאומי במקום שקרוב לבית שלך?

(1) כן

(2) לא

(3) לא ענה

13. איך הגעת כל יום למקום השירות?

1. נוסע לבד באוטובוס

2. הולך לבד ברגל

3. בהסעה

4. ההורים מסייעים אותי

5. מישוה מלווה אותי באוטובוס

6. מישוה מלווה אותי ברגל

7. אחר, פרט 13.1: _____

8. לא ענה

14. האם היה קשה לך מבחינה פיזית להגיע למקום שבו אתה עושה את השירות?

(1) כן

(2) לא

(3) לא ענה

15. במשך כמה זמן עשית שירות לאומי? האם שנה אחת או שנתיים?

1. שנה אחת

2. שנתיים

3. אחר

4. לא ענה

16. האם החלפת מקום שירות תוך כדי התקופה שעשית שירות לאומי? למשל, בהתחלה היית עוזר/ת בגן ואח"כ עברת לעבוד בבית חולים.

1. כן (עבור לשאלה 17)

2. לא (עבור לשאלה 18)

3. לא ענה (עבור לשאלה 18)

17. למה החלפת מקום שירות?

1. זה חלק מהנוהל לעשות שנה אחת במקום 1 ואח"כ שנה נוספת במקום אחר
2. לא היה לי כיף במקום השירות הקודם
3. לא הסתדרתי כל כך בתפקיד
4. לא הסתדרתי עם מי שהיו אחראים עלי
5. חיפשתי מקום שירות שיותר יעניין אותי
6. חיפשתי מקום שירות שיותר קרוב לבית שלי
7. אחר. פרט 17.1 _____
8. לא יודע
9. לא ענה

18. האם בזמן שעשית את השירות הלאומי, השתתפת גם בכל מיני קורסים או הדרכות שהמדריכות שלך בשירות הלאומי היו עושות או שמי שהיו אחראים עליך במקום שבו שירתת היו עושים?

1. כן, הייתי בקורסים ובהדרכות וזה עזר לי
2. כן, הייתי בקורסים ובהדרכות וזה לא עזר לי
3. לא, לא הייתי בקורסים ובהדרכות
4. לא יודע
5. לא ענה

19. מאיפה שמעת על האפשרות לעשות שירות לאומי?

1. מההורים שלי
2. מאחים/אחיות
3. מחברים
4. מבית הספר
5. מלשכת גיוס
6. מהאינטרנט
7. מהעובדת הסוציאלית
8. אחר, פרט : _____
9. לא ענה

חלק 3 - שביעות רצון מהשירות ומניעים לשירות לאומי

עכשיו יהיו שתי שאלות ארוכות. את/ה רוצה אולי אתה רוצה שנעשה הפסקה? אולי את/ה רוצה לשתות מים? לשירותים?

בשאלות שיגיעו תכף אני אשאל אותך איך היה לך בשירות הלאומי וגם על הסיבות שגרמו לך לעשות שירות לאומי.

20. מאוד מעניין אותי לשמוע אם היית מרוצה (שמח) מהשירות שלך. אני גם אשמח לדעת אם היית מרוצה בכלל מהחלטה לעשות שירות לאומי וגם אם היית מרוצה מהמקום שבו שירתת ומהתפקיד שהיה לך.

אני אקריא לך רשימה של דברים ואת/ה תגיד/י עד כמה היית מרוצה מכל אחד מהם. את/ה יכול/ה להגיד שבכלל לא היית מרוצה, קצת היית מרוצה, היית מרוצה במידה בינונית, היית מרוצה או שהיית מרוצה מאוד.

הערה למראיינת – רק לגבי מי שמתקשה, ניתן לעשות שימוש בסרגל המצוייר – לבקש ממנו/ה להסתכל על הקו ולסמן עם האצבע איפה הוא/היא מרגיש/ה שנמצא/ת. (1 = בכלל לא, 2 = קצת, 3 = בינוני, 4 = הרבה, 5 = הרבה מאוד, 6 = לא ענה).

		גורם
☒	☐	עד כמה היית מרוצה מהעמותה שדרכה עשית את השירות?
הרבה מאוד	בכלל לא	
		(1) בכלל לא (2) קצת (3) בינוני (4) הרבה (5) הרבה מאוד
☒	☐	עד כמה היית מרוצה מהמדריכה שהייתה לך?
הרבה מאוד	בכלל לא	
		(1) בכלל לא (2) קצת (3) בינוני (4) הרבה (5) הרבה מאוד
☒	☐	עד כמה היית מרוצה מהתפקיד שלך?
הרבה מאוד	בכלל לא	
		(1) בכלל לא (2) קצת (3) בינוני (4) הרבה (5) הרבה מאוד
☒	☐	עד כמה היית מרוצה ממי שהיה אחראי עליך במקום שבו עשית את השירות?
הרבה מאוד	בכלל לא	
		(1) בכלל לא (2) קצת (3) בינוני (4) הרבה (5) הרבה מאוד

21. באופן כללי, עד כמה היית מרוצה מהשירות שלך?

הרבה מאוד

בכלל לא

(1) בכלל לא (2) קצת (3) בינוני (4) הרבה (5) הרבה מאוד

22. מאוד מעניין אותי לשמוע ממך מה גרם לך לעשות שירות לאומי. אני אקריא לך רשימה של סיבות שאולי גרמו לך לרצות לעשות שירות לאומי ואני ארצה שתגיד/י לי לגבי כל סיבה כזו באיזו מידה היא קשורה להחלטה לעשות שירות לאומי.

הערה למראיינת – רק לגבי מי שמתקשה, ניתן לעשות שימוש בסרגל המצוייר – לבקש ממנו/ה להסתכל על הקו ולסמן עם האצבע איפה הוא/היא מרגיש/ה שנמצא/ת. (1 = בכלל לא, 2 = קצת, 3 = בינוני, 4 = הרבה, 5 = הרבה מאוד, 6 = לא ענה).

		מניעים
☒	☒	רציתי לעשות צבא אבל לא יכולתי והשירות הלאומי היה הדבר היחיד במקום צבא
הרבה מאוד	בכלל לא	
(1) בכלל לא (2) קצת (3) בינוני (4) הרבה (5) הרבה מאוד		
☒	☒	רציתי לתרום לחברה ולעזור לאחרים
הרבה מאוד	בכלל לא	
(1) בכלל לא (2) קצת (3) בינוני (4) הרבה (5) הרבה מאוד		
☒	☒	רציתי לתרום למדינה
הרבה מאוד	בכלל לא	
(1) בכלל לא (2) קצת (3) בינוני (4) הרבה (5) הרבה מאוד		
☒	☒	זו היתה הזדמנות להכיר אנשים חדשים
הרבה מאוד	בכלל לא	
(1) בכלל לא (2) קצת (3) בינוני (4) הרבה (5) הרבה מאוד		
☒	☒	זו היתה הזדמנות ללמוד דברים חדשים
הרבה מאוד	בכלל לא	
(1) בכלל לא (2) קצת (3) בינוני (4) הרבה (5) הרבה מאוד		
☒	☒	זו היתה הזדמנות להיות עצמאית
הרבה מאוד	בכלל לא	
(1) בכלל לא (2) קצת (3) בינוני (4) הרבה (5) הרבה מאוד		
☒	☒	המשפחה שלי ציפתה ממני שאני אעשה שירות לאומי
הרבה מאוד	בכלל לא	
(1) בכלל לא (2) קצת (3) בינוני (4) הרבה (5) הרבה מאוד		
☒	☒	אני רוצה שתהיה לי עבודה טובה וחשבתי ששירות לאומי יעזור לי למצוא אח"כ עבודה
הרבה מאוד	בכלל לא	
(1) בכלל לא (2) קצת (3) בינוני (4) הרבה (5) הרבה מאוד		
		אחר (עבור לשאלה 23)

23. פרט:

הרבה מאוד

6 = לא ענה

בכלל לא

(1) בכלל לא (2) קצת (3) בינוני (4) הרבה (5) הרבה מאוד

24. מתוך הרשימה הזו שהקראנו עכשיו ביחד, מה היו שני הדברים שהכי גרמו לך לרצות לעשות שירות לאומי?

1. מניע מספר 1 : _____

2. מניע מספר 2 : _____

חלק 4 - תרומת השירות

25. מאוד מעניין אותי לדעת מה קיבלת בזכות זה שעשית את השירות ואיך זה ישפיע על ההחלטות שלך לגבי מה שיהיה בהמשך.

למשל, האם אתה חושב שתרצה לעבוד? ואם כן, האם אתה חושב שלמדת איך לעבוד בזכות זה שעשית שירות לאומי? וגם, האם היית רוצה לעבוד באותו מקצוע שבו עבדת בשירות הלאומי?

אני אקריא לך רשימה של משפטים ואני אשמח אם אתה תגיד/י עד כמה אתה מסכים עם כל אחד מהם.

אתה יכול/ה להגיד שאתה מאוד לא מסכים/מה, לא מסכים/מה, מסכים/מה, מאוד מסכי/מה.

הערה למראיינת – רק לגבי מי שמתקשה, ניתן לעשות שימוש בסרגל המצוייר – לבקש ממנו/ה להסתכל על הקו ולסמן עם האצבע איפה הוא/היא מרגיש/ה שנמצא/ת. (1 = מאוד לא מסכים, 2 = לא מסכים, 3 = מסכים, 4 = מסכים מאוד, 5 = לא ענה).

☒	☐	בשירות שלי תרמתי בעיקר למקום שבו עשיתי את ההתנדבות
הרבה מאוד	בכלל לא	(1) מאוד לא מסכים (2) לא מסכים (3) מסכים (4) מאוד מסכים
☒	☐	בשירות שלי תרמתי בעיקר לחברה/קהילה
הרבה מאוד	בכלל לא	(1) מאוד לא מסכים (2) לא מסכים (3) מסכים (4) מאוד מסכים
☒	☐	בשירות שלי תרמתי בעיקר לעצמי
הרבה מאוד	בכלל לא	(1) מאוד לא מסכים (2) לא מסכים (3) מסכים (4) מאוד מסכים
☒	☐	בזכות השירות שלי למדתי דברים חדשים, כמו למשל איך לעבוד עם ילדים ואיך לעשות עבודות משרדיות
הרבה מאוד	בכלל לא	(1) מאוד לא מסכים (2) לא מסכים (3) מסכים (4) מאוד מסכים
☒	☐	בזכות השירות שלי הבנתי שאני רוצה ללמוד מקצוע
הרבה מאוד	בכלל לא	(1) מאוד לא מסכים (2) לא מסכים (3) מסכים (4) מאוד מסכים
☒	☐	בזכות השירות שלי אני רוצה לעבוד באותו מקצוע שבו עשיתי את ההתנדבות
הרבה מאוד	בכלל לא	(1) מאוד לא מסכים (2) לא מסכים (3) מסכים (4) מאוד מסכים

☒	☐	בזכות השירות שלי למדתי להתמודד עם בעיות
הרבה מאוד	בכלל לא	
(1) מאוד לא מסכים	(2) לא מסכים	(3) מסכים
(4) מאוד מסכים		
☒	☐	בזכות השירות שלי למדתי להיות עצמאי
הרבה מאוד	בכלל לא	
(1) מאוד לא מסכים	(2) לא מסכים	(3) מסכים
(4) מאוד מסכים		
☒	☐	בזכות השירות שלי יהיה לי קל יותר למצוא עבודה
הרבה מאוד	בכלל לא	
(1) מאוד לא מסכים	(2) לא מסכים	(3) מסכים
(4) מאוד מסכים		

26. מהם שני הדברים (26.1,26.2) שהכי קיבלת מזה שעשית שירות לאומי?

1. קיבלתי נסיון
2. למדתי מקצוע
3. התפתחתי מבחינה אישית
4. קיבלתי נסיון בעבודה
5. אני אקבל כל מיני הטבות, כמו מענק כספי וסיוע בלימודים
6. הכרתי אנשים חדשים
7. למדתי להיות עצמאי
8. לא קיבלתי שום דבר טוב מזה שעשיתי שירות לאומי
9. אחר. פרט (26.1.2, 26.2.2): _____
10. לא יודע
11. לא ענה

חלק 5 - סיוע וליווי לאחר השירות

27. האם לאחר שסיימת את ההתנדבות קיבלת עזרה מהמדריכה שלך או ממשהו אחר מהעמותה שדרכה עשית את השירות?

1. כן (עבור לשאלה 28)
- אנא פרט ממי קיבלת את הסיוע
27.1 _____
2. לא (עבור לשאלה 31)
3. לא יודע (עבור לשאלה 31)
4. לא ענה (עבור לשאלה 31)
5. לא רלוונטי (עבור לשאלה 31)

28. איזה סוג של עזרה קיבלת?

1. עזרה בלמצוא עבודה
2. עזרה לגבי הזכויות שמגיעות לי בזכות זה שעשיתי שירות לאומי
3. עזרה לגבי לימודים
4. אחר. פרטי:

28.1

5. לא יודע

6. לא ענה

29. עד כמה העזרה שקיבלת עזרה לך בחיפוש עבודה?

1. בכלל לא עזרה
2. לא עזרה
3. עזרה קצת
4. מאוד עזרה
5. לא רלוונטי
6. לא יודע
7. לא ענה

הערה למראיינת – רק לגבי מי שמתקשה, ניתן לעשות שימוש בסרגל המצוייר – לבקש ממנו/ה להסתכל על הקו ולסמן עם האצבע איפה הוא/היא מרגיש/ה שנמצא/ת.

הרבה מאוד

בכלל לא

30. עד כמה העזרה שקיבלת עזרה לך בנושא של לימודים?

1. בכלל לא עזרה
2. לא עזרה
3. עזרה קצת
4. מאוד עזרה
5. לא רלוונטי
6. לא יודע
7. לא ענה

הערה למראיינת – רק לגבי מי שמתקשה, ניתן לעשות שימוש בסרגל המצוייר – לבקש ממנו/ה להסתכל על הקו ולסמן עם האצבע איפה הוא/היא מרגיש/ה שנמצא/ת.

הרבה מאוד

בכלל לא

31. איזו עזרה היית רוצה לקבל עכשיו?

1. מידע ועזרה לגבי מציאת עבודה
 2. מידע ועזרה לגבי לימודים
 3. מידע ועזרה לגבי זכויות שמגיעות לי בזכות זה שעשיתי שירות לאומי
 4. אחר. פרטי:
-

5. לא יודע

6. לא ענה

חלק 6 - עבודה בשכר

32. האם היום אתה עובד תמורת כסף?

1. כן (עבור לשאלה 33)

2. לא (עבור לשאלה 47)

33. איפה אתה עובד?

34. תארי לי בבקשה מה עיקר העיסוק שלך במקום עבודה זה. למשל, מלצר/ית, שליח/ה, עוזר/ת לגננת, עובד/ת במחסן.

35. תאר לי בבקשה מה עיקר הפעילות של מקום העבודה עצמו. למשל, זהו מפעל לייצור שקיות ניילון, זהו בית ספר לנהיגה, זוהי מסעדה של חומוס.

36. בד"כ, כמה ימים בשבוע אתה עובד/ת?

37. בד"כ, כמה שעות ביום אתה עובד/ת?

38. כמה זמן אתה כבר עובד/ת במקום הזה?

חודשים:

שנים:

39. איך מצאת את העבודה שבה אתה עובד עכשיו?

1. בעזרת המדריכה מהשירות הלאומי

2. המשפחה עזרה

3. גורם מקצועי – שיקום, גוף השמה וכדומה

4. מצאתי את העבודה לבד

5. אחר. פרטי: _____

6. לא ענה

40. בעבודה הזו, האם את/ה מקבל משכורת:

1. כן, משכורת לפי חודש (עבור לשאלה 41)

2. כן, משכורת לפי שעה (עבור לשאלה 42)

3. לא מקבל משכורת (עבור לשאלה 43)

4. מקבל משהו אחר (למשל, עובד כמלצר ובסוף היום מקבל ארוחה). פרט: _____

5. לא ענה

41. כמה כסף אתה מקבל לחודש? _____

42. כמה כסף אתה מקבל לשעה? _____

43. האם עשית אבחון כדי לקבוע מה השכר שאתה צריך לקבל? **הערה למראיינת – מדובר על אבחון**

להתאמת שכר מינימום שעורכים לעובד עם המוגבלות במקום העבודה

1. כן

2. לא

3. לא יודע

4. לא ענה

44. האם יש לך איזשהו קושי במקום העבודה? _____

45. האם אפשר לעשות איזשהו שינוי בסביבת העבודה שלך כדי שיהיה לך קל יותר לעבוד? למשל, אם אתה עובד מול מחשב וקשה לך לראות, אפשר לקנות לך מחשב עם מסך גדול. האם יש משהו כזה שאפשר אולי לעשות בשבילך או שכבר עשו בשבילך? **הערה למראיינת – שיהיה ברור האם יש משהו שאפשר לעשות או האם כבר עשו עבורו התאמה כזו**

46. האם אתה מרגיש שקל לך יותר לעבוד בזכות זה שעשית שירות לאומי? (עבור לשאלה 50)

47. מודע אתה לא עובד כעת?

1. אני מחפש ולא מוצא עבודה (עבור לשאלה 49)
2. אני לא מחפש עבודה ולכן איני עובד (עבור לשאלה 48)
3. המצב הבריאותי שלי לא מאפשר לי לעבוד (עבור לשאלה 48)
4. אחר. פרטי

5. לא ענה

(עבור לשאלה 48)

48. האם היית רוצה לעבוד?

1. כן
2. לא
3. לא ענה

49. מה הקושי שלך בלמצוא עבודה?

1. קשה לי מבחינה פיזית להגיע למקומות עבודה
2. קשה לי לעבוד הרבה שעות
3. אף אחד לא רוצה להעסיק אותי
4. אני לא מספיק בריא כדי לעבוד
5. אחר. פרטי

6. לא ענה

50. האם עבדת בתמורה לכסף **בזמן** שעשית שירות לאומי?

1. כן (עבור לשאלה 51)

2. לא (עבור לשאלה 53)

3. לא ענה (עבור לשאלה 53)

51. תארי לי בבקשה מה **היה** עיקר העיסוק שלך במקום עבודה זה. למשל, מלצר/ית, שליח/ה, עוזר/ת לגננת, עובד/ת במחסן.

52. תאר לי בבקשה מה **היה** עיקר הפעילות של מקום העבודה עצמו. למשל, זהו מפעל לייצור שקיות ניילון, זהו בית ספר לנהיגה, זוהי מסעדה של חומוס.

53. האם **לפני** שעשית שירות לאומי עבדת?

1. כן (עבור לשאלה 54)

2. לא (עבור לשאלה 58)

3. לא ענה (עבור לשאלה 58)

54. תארי לי בבקשה מה **היה** עיקר העיסוק שלך במקום עבודה זה. למשל, מלצר/ית, שליח/ה, עוזר/ת לגננת, עובד/ת במחסן.

55. תאר לי בבקשה מה **היה** עיקר הפעילות של מקום העבודה עצמו. למשל, זהו מפעל לייצור שקיות ניילון, זהו בית ספר לנהיגה, זוהי מסעדה של חומוס.

56. בעבודה הזו שבה עבדת לפני השירות הלאומי – בד"כ, כמה פעמים בשבוע עבדת?

57. בד"כ, כמה שעות ביום עבדת? _____

58. במה אתה מעסיק את עצמך כיום? למשל, אתה קס בבוקר, ומה אתה עושה בהמשך היום?

חלק 7 - מאפיינים אישיים

59. שם משפחה _____

60. שם פרטי _____

61. שנת לידה _____

62. שם עמותה מוכרת _____

63. שם גוף מפעיל _____

64. מין:

1. גבר

2. אישה

65. מגזר/לאום:

1. יהודי

2. נוצרי

3. ערבי נוצרי

4. ערבי מוסלמי

5. דרוזי

6. אחר

7. לא ענה

66. איפה נולדת?

1. ישראל (עבור לשאלה 68)

2. בריה"מ לשעבר (עבור לשאלה 67)

3. אתיופיה (עבור לשאלה 67)

4. אירופה – אמריקה (עבור לשאלה 67)

5. אסיה – אפריקה (עבור לשאלה 67)

6. לא ענה

67. באיזו שנה עלית לישראל? _____

68. האם את/ה:

1. חרדית

2. דתיה

3. מסורתית

4. חילונית

5. לא ענה

69. האם את/ה יכול/ה לספר לי איזה קשיים יש לך? למשל, את/ה לא יכול/ה ללכת? קשה לך ללמוד?

יש לך קושי רגשי?

70. האם אתה נעזר בכיסא גלגלים או בקביים (הערה למראיינת – לשאול רק אם זה נראה רלוונטי).

1. נעזר בכיסא גלגלים
2. נעזר בקביים
3. לא
4. לא ענה

71. עד כמה המגבלה/קושי שלך מפריע לך לתפקד ביומיום?

1. מפריעה מאוד
2. מפריעה
3. לא כל כך מפריעה
4. בכלל לא מפריעה
5. לא ענה

72. האם אתה/גרה עם אבא ואמא, לבד או בדירה מוגנת?

1. עם ההורים
2. לבד
3. בדירה מוגנת
4. אחר. פרט/י:

73. כמה שנים למדת בסה"כ?

74. באיזה סוג בית ספר למדת?

- (1) בית ספר לחינוך מיוחד הערה למראיינת – אם המרואיין מתחת לגיל 21 ועדיין בחינוך מיוחד נא לציין זאת.
- (2) כיתה משלבת בבית ספר תיכון במסלול מקצועי/חקלאי
- (3) כיתה רגילה בבית ספר תיכון במסלול מקצועי/חקלאי
- (4) כיתה משלבת בבית ספר תיכון במסלול עיוני.
- (5) כיתה רגילה בבית ספר תיכון במסלול עיוני
- (6) בית ספר דתי/ישיבה
- (7) אחר, פרט _____
- (8) לא ענה

75. איזו תעודה יש לך?

1. תעודת גמר של תיכון מקצועי
2. תעודת בגרות מלאה
3. תעודת בגרות לא מלאה
4. אין שום תעודה
5. אחר, פרט _____
6. לא ענה

76. במה אמא שלך עובדת? מה התפקיד שלה בעבודה?

77. במה אבא שלך עובד? מה התפקיד שלו בעבודה?

78. אתה יודע שבמדינת ישראל אנשים עם צרכים מיוחדים מוכרים במוסד לביטוח לאומי ויש להם זכויות, כמו למשל: קבלת קצבה כמו משכורת, קבלת קצבה לניידות, קבלת קצבה לשירותים מיוחדים, אבחון לשיקום מקצועי, מימון לימודים וכד'. האם אתה מוכר בביטוח לאומי?

1. כן (עבור לשאלה 79)

2. לא (עבור לשאלה 80)

79. האם את/ה יודע/ת אלו זכויות אתה מקבל?

1. כן. אנא פרט _____

2. לא

80. האם את/ה בקשר עם עובדת סוציאלית?

1. כן (עבור לשאלה 81)

2. לא (עבור לשאלה 83)

3. לא ענה

81. היכן את/ה נפגשת עם העובדת הסוציאלית?

82. באיזו תדירות את/ה נפגשת עם העובדת הסוציאלית? (למראינת – לתת לו/לה דוגמא – למשל, אני נפגשת עם העובדת הסוציאלית בכל יום _____ רביעי)

83. האם אתה מקבל זכויות ממקום אחר, מקום שהוא לא ביטוח לאומי? למשל, אגף השיקום במשרד הרווחה או סל שיקום במשרד הבריאות?

1. כן. אנא פרט -

2. לא

84. האם קיבלת מימון למכשירי עזר שאתה צריך, למשל כסא גלגלים/מכשיר שמיעה/קביים/פרוטזה?

1. כן (עבור לשאלה 86)

2. לא (עבור לשאלה 87)

85. האם ידוע לך ממי קיבלת את המימון?

1. כן. אנא פרט _____

2. לא

86. האם עברת אבחון בביטוח לאומי?

1. כן

2. לא

87. האם הגשת מועמדות למימון לימודים?

1. כן. היכן? _____

2. לא

88. האם היית מציע לחברים שלך ללכת לשירות לאומי?

1. כן (עבור לשאלה 89 ואז לשאלה 90)

2. לא (עבור לשאלה 90)

3. לא ענה

89. מדוע היית מציע להם לעשות שירות לאומי? מה לדעתך טוב בללכת לשירות לאומי?

90. מדוע לא היית מציע להם ללכת לשירות לאומי?

91. מה לדעתך אפשר לעשות כדי לעזור לעוד חברים שלך ללכת לשירות לאומי? מה אפשר לעשות כדי שזה יהיה מתאים לעוד חברים שלך? (אם מתקשה אז לתת דוגמא – למשל, לעשות עליכם סרט, לפרסם את זה בטלויזיה או בעיתון).

92. אם היתה לך אפשרות לדבר עם האיש שאחראי בישראל על הנושא של השירות הלאומי, מה היית אומר לו?

תודה על שיתוף הפעולה!